

F O L Y Ó I R A T O K S Z E M L É J E

(Folyóiratok és hírlapok irodalomtörténeti vonatkozású cikkei. Munkatársak:
Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Brisits Frigyes, Timár Kálmán.)

I. Folyóiratok.

Budapesti Szemle. — 1935. évf., 8. sz. Kornis Gyula: *Apponyi világnézete.* (V. és bef. közl.) Rákóczi, Széchenyi és Apponyi világnézetének centruma az Isten: mindhárom a maguk életét e földön csak előkészületnek tekintik az örök életre. Kossuth és Apponyi egyformán retorikai tömegbűvölők: szuggesztív erejük ellenállhatlan. Apponyi politikai pályáivének jelentékeny szelvénye párhuzamba esik Tisza Istvánnak működésével. A nemzet örök kárát látja annak, hogy ez a két nagy ember, a magyar talajnak két legszebb virága, lelki alkatuk elütő volta miatt az eszközökben és taktikában nem értették meg egymást, jóllehet a végső célban: a nemzeti lét és hatalom megtartásában és fejlesztésében, egyek voltak. Apponyit valóságos, az igazság végső diadalában hívő világnézete a megváltó szenvedések történeti szerepére különösen alkalmassá avatta. — Kéky Lajos: *Irodalmunk kezdetei.* Horváth János A magyar irodalmi műveltség kezdetei és Az irodalmi műveltség megoszlása c. könyveinek tanulmányserű, bíráló ismertetése. „Bizonyára lesznek még eredményes kutatásai a magyar irodalomtörténetírásnak erre a korra vonatkozólag, megoldásra fogja juttatni számos ma még eldöntetlen kérdését, de lényegében aligha fog változtatni azon a képen, amelyet Horváth János festett róla ebben a két kötetben. Horváth János kritikai felülvizsgálat alá vette az eddigi eredményeket, de férfias felelősségérzettel teljes bírálat alá. A magyar tudományosság legszebb hagyományának alapjain áll: keressük az újat, de becsúljuk meg a régit is.“ — 9. sz. Balogh Jenő: *Német köztörő a legnagyobb magyarról.* (Zarek Otto Kossuth-könyve és Széchenyi.) Zarek Otto regényes Kossuth-életrajzának részletes, tanulmányserű eltéelő bírálata. — 10. sz. Vajda László: *Első polgári drámánk.* Gorove Lászlónak az „Érdemes Kalmár“ c 1807-ben kiadott színdarabja, a magyar polgári irodalom ez első alkotása, nem lévén magyar polgárság, azokkal akarja megbecsültetni a polgári élet-eszményeket, akiket ostoroz: a nemességgel.

Egyetemes Philológiai Közlöny. — 1935. évf., 7—9. sz. Giuseppe Huszti: *Lettere inedite Di Giorgio Valagussa a Janus Pannonius.* Georgius Valagussa Janus Pannoniusához intézett négy latin levelének közlése és jelentőségének ismertetése olasz nyelven. — Máchovich Viktor: *A magyar-francia cisztercita kapcsolatok történetéhez.* A ciszterciták a francia mintára berendezkedő magyar lovagkor kedvelt szerzetesei voltak, mi sem természetesebb tehát, ha a francia lovagkori történetírás első magyar zsengejét, a somogyvári bencéseknél őrzött Gesta-maradványt Troisfontaines-i Alberic számára lemásolták és kézbesítették. Cisztercitáink virágkora a tatárjárásig terjed. A tatár-dúlás után szépen induló francia kapcsolataik meglazulnak, szerzetesi életük hanyatlík és királyaink rokonszenve is inkább a kolduló-rendek felé fordul. — Málly Ferenc: *A „Szigeti veszedelem“ forrásaihoz.* Delimán szereplésének több mozzanata Ariosto Orlando Furiosojának hatására vall. Zrínyi ismerte Ariosto eposzát.

Erdélyi Helikon. — 1935. évf., 7—9. sz. Maksay Albert: *Kovács Dezső*. Kovács Dezső már akkor fogékonyságot áruolt el a szociális témák iránt, amikor a magyar irodalomban ezen a téren alig mutakoztak még kezdeményezések. — Illyés Gyula: *A népdal jelképvilága*. A magyar népdal kezdőképe eredetileg jelképes értelmű lehetett. Az az ősi szellem, mely ennek a virágnyelvnek egész rendszerét diktálta, idővel feledésbe ment.

Erdélyi Múzeum. — 1935. évf., 7—9. sz. Pálfi Márton: *Cseréi Mihály történeti adomái és apothezmái*. A kolozsvári unitárius kollégium könyvtárában fennmaradt Plutarchus Moraliáinak Xylantertől készített latin fordítása. E könyvben Csereinek számos adomaszerű és egyéb tárgyú füljegyzése található. (A cikk a lapszéljegyzeteket is közli.) — Rajka László: *Jókai és a Rajnai Antikvárius*. Kiegészítés a szerzőnek Jókai Egy hirhedett kalandor a tizenhetedik századból c. regénye forrásáról szóló tanulmányához.

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1935. évf. 3. sz. Viszota Gyula: *A kortársak Széchenyi Hiteléről*. (II.) Széchenyi eszményképe, gr. Seilern Crescentia észrevételeinek s a kortársak bíráló megjegyzéseinek részletes ismertetése. Crescentia lapszéljegyzetei mellett érdekes Rothkrepf (Mátray) Gábor barátainak véleménye, mely szerint nincs megokolva, miért ajánlotta Széchenyi a Hitelt a nőknek, akik sem magyarul nem tudnak, sem a tárgyhoz nem értenek. Az olvasók bizonyos rétegei szempontjából az is kifogásolható, hogy a könyv első fele tömört és új formastílusú, a második viszont mérsékeltlen érthető. — Alszeghy Zsolt: *A XVII. század lírai költészete*. (III. bef. közl.) Thököly bukása nyomán a búsongó énekek új szaka fakad: a szegénylegények dalaiban. A küzdelmek és szenvedések e világában a lírai költészetnek még két ága fejlődik ki: a történelmi énekek és a siratóversek. Ha a XVII. századi politikai lírában uralkodó marad is a XVI. század jeremiádjainak a hangja, mégis megállapítható, hogy még tartalmi elemekkel is bővül. A szerelmi ének megítélése a XVII. században ugyanoly kemény, mint volt a XVI.-ban. De bár az énekszerző büszke a maga énekére, az mégsem marad az ő tulajdona; még a versfők megköthető név-vallomása sem tudja ezt biztosítani. Hogy mennyire köztulajdonnak tekintette ez a kor a virágéneket, biznyság rá Eszterházy Pál, aki a maga mulatságára 12 darabból egy dalfüzért állít össze, de Zrínyi és Lisztius versszakaiából. Szembetűnően egységes a dalstílus. Ez magyarázza meg, hogy irodalmunk több kutatója a XVII. század énekeskönyveiből gyakran eredeti Balassa-verseket akart kimutatni. A figyelmes vizsgáló azonban észreveszi, hogy a Balassa-tanítványok már csak Balassán keresztül ismerik a barokk világi líra világirodalmi termését és divatját. A Balassa-típustól a kor lírikusai közül csak kettő tér el lényegesen. Ezek: Petrőczy Kata Szidónia és Zrínyi Miklós. A XVII. század lírája nem termelt oly lírai egyetiséget, mint a XVI. század Balassája, de azért korántsem lehet elintézni azzal, hogy énekszerzői szinte céhszerűen őrzik Balassa hagyományait. Új mozzanat például, hogy a hazánkban élő nemzetiségek dallamkincsét szívesen tanulják el, versformában és szerkezetben átveszik újságát és vele a magyar dalt gazdagítják. Ugyaníly irányú az egyházi ének formái megújulása is. Az allegóriakedvelés, főképp a tankölteményekben, a lírai stílusnak új világirodalmi divatját mutatja: a barokk ízlést. Ez líránkba több forrásból került, de legerősebb közvetítője a germán műveltség volt. — Fejér Adorján: *Horatius a magyar irodalomban*. (I.)

Részletes tanulmány a következő fejezetek szerint: 1. Horatius a magyar költők szellemvilágában. 2. Horatius hatása a magyar költészetre: a) Szabad utánzatok. — Waldapfel József: *Katona József mint történetíró*. Kiegészítő adatok Balanyi Györgynek ily című, folyóiratunkban (1934. évf.) megjelent dolgozatához. — Császár Elemér: *Szabolcska Mihály levelesládájából*. (II.) Heinrich Gusztáv 2, — Justh Zsigmond 20, — Kiss József 1, — Kozma Andor 7 levele. — Gálos Rezső: *Adatok Barcsay Abraham életrajzához*. Katonai pályájáról és házasságáról. „Nem kétséges, hogy Barcsay Abraham 1791 januárjában vette feleségül Lajos öccsének reá már két esztendő óta váró özvegyét, Bethlen Zsuzsanna grófnőt.“ — Zsoldos Benő: *Petőfi melegsztvű barátja*. Emödy Dánielre, a sárospataki főiskola tanárára vonatkozó adatok. — Gulyás József: *A keresztény Herkules népszerűségéhez*. — U. az: Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdjá*. — Kristóf György: *Gróf Fekete János költői levele gróf Teleki Lászlóhoz*. — Waldapfel József: *A kolozsvári Katonakéziratok*. — U. az: *A Ziska második részéhez*. — Jenei Ferenc: *Adalék Balassa-Rimay és Beniczky Péter könyvészetéhez*. — Könyvismertetések. — Korocsa Sándor: *Irodalomtörténeti repertorium*. Az 1934. év irodalomtörténeti munkássága. (III. közl.)

Katolikus Szemle. — 1935. évf., 8. sz. Kállay Miklós: *A magyar társadalmi regény*. A magyar irodalomban soha nem állt erős lábbon a társadalmi regény. Regényirodalmunk még Herczeg Ferencnél is a romanticizmusnál tart s ez a levegő nem kedvez annak a tárgyias szemléletnek, amelyből a társadalmi regény gazdag szövevénye megszülethetik. A társadalmi regény nem egyéb, mint a regény elképzelt, de mégis élő tulajdonságokkal felruházott alakjainak szellemtörténeti elhelyezése megillető környezetükbe. Minél jobban közeledünk a legfiatalabb irodalmi nemzedékhez, annál inkább eltűnik a széles társadalmi rétegekbe ágyazott regény típusa. Megjelenő regényeink jórésze beéri a pusztá szórakoztató mesével. — Barta János: *Horváth János könyve a magyar humanizmusról*. Reneszánsz-egyéniségek, humanista központok és e kettő hatástovábbításai, kisugárzásai: ezekről szól tulajdonképen Horváth műve, s fénypontjait éppen az egyéniségrajzok adják. — 9. sz. Alszeghy Zsolt: *Szépirodalmi szemle*. Kosztolányi Dezső lírájában a magyar hangulati lírának legszebb termését nyújtja, a forma és nyelv legfejlettebb művészetével. Költészetének leggazdagabb ihletője a saját életének emlékvilága és a magyar táj. Egy nemzedék beteges lelkének megrázó megnyilatkozási lírája, ezé a betegség, amely méléző hangulatba fullasztja bele a cselekvés felé törő egészséges vágyat. — Harsányi Lajos verseinek egyik finomsága mesteri rímpengetése, — de kár, hogy ezzel néha visszaél, s a verselő elgyönyörködése legyőzi a poeta önkéntelen művészetét. Művészetének legsajátabb értéke az a költészet, amit a Napkirály rokona álmodik a hét szentség misztériumáról és a halál utáni óra válságáról.

Korunk Szava. — 1935. évf., 13. sz. Agoston Julián: *A katolikus irodalom problémái*. Más irodalom és katolikus irodalom közötti eltérés az író világnézetéből érthető. Ha van és lesz itt katolikus irodalom, akkor annak misztikus irány épüpyg hajtása, egyik ága leszen, mint a realizmus vagy a szimbolizmus. A katolikus irodalom minden eszközzel dolgozhat, ami nem ütközik erkölcsökbe, nem piszkítja be a célt, tehát minden eszközzel, mely önmagá-

ban véve megengedett. — 15. sz. Ágoston Julián: *A katolikus irodalom problémái*. A katolikus irodalom jelszavának hangoztatása után fölburjánzik a vallásos ponyva. Érdekes megfigyelni a katolikus költészet párhuzamos haladását a magyar litteratúrával. A századfordulón új színeket öltött a magyar irodalom Ady és társainak föllépésével. Ady nem vallásos verseket írt a szó megszokott értelmében, s ebből a szempontból éppúgy nem protestáns, mint ahogy nem katolikus. Ady Isten-verseket írt. Egész magatartása a vallási kötöttségektől menekülni akaró ember rángatózása a magafaragta Isten-szobor előtt. Istenhez személyes élmény kötötte. Egész élete hánykolódás a szeretett és gyűlölt Isten között. Ezért nem nevezhetjük őt legnagyobb vallásos költőnknek, bár a legmegragadóbb Isten-verseket ő írta a magyar irodalomban. Harsányi Lajos erősen rokona a Kosztolányi—Juhász—Tóth Árpád rokonzenves dekadenciájának. Nála indul meg legegységibben az eddig retorikába merevített vallásosság. Sík Sándor új színeket hozott modern stílusú irodalmiságával. A „Fekete kenyér“ nem egy darabja a modern magyar katolikus költészt legszebb alkotásai közül való. Mécs László érdeme, hogy közönséget teremtett a katolikus lírának akkor, amikor nem volt olvasó. Sajnos, a szereplés neki is megártott. Divattá lett. Nem utánozták verseit, hanem valósággal másolták. — 16. sz. Ágoston Julián: *A katolikus irodalom problémái*. (Bef. közl.) Minden művészet a lélek egyik életeleme, — s a lélek nem bírja a szűklátókörűséget. A lélek szárnyalni akar; érzi, hogy csak a földi harmóniátlanságot fájlaló, de azért örök harmóniát szomjazó vágy lendíti föl oda, ahonnan már nincsen elvagyódás... Viszi el a végtelenbe, viszi el a személyes Istenig. Csak így képzelhető el igazi katolikus irodalom, mely minden ízében művészet.

Könyvtári Szemle. — 1935. évf., 12. sz. Kozocsa Sándor: *Kisfaludy Sándor könyvtára*. Rövid tájékoztató a költőnek jelenleg a Nemzeti Múzeumban levő, 2149 kötetből álló könyvgyűjteményéről. Könyvei alapján is megállapítható, hogy Kisfaludy Sándornak nem volt valami nagy klasszikus műveltsége, de mindig korának színvonalán állott. — 14. sz. Kozocsa Sándor: *Tóth Béla könyvtára*. Attekintő ismertetés a Nemzeti Múzeum birtokában levő kéziratok jegyzék alapján. Hogy a több mint 1850 műből álló nagyértékű gyűjtemény az író halála után hová került: nem ismeretes. A jegyzékből kitűnik, hogy Tóth Béla minden iránt érdeklődött a filozófiától a repülésig, sőt a labdarúgásig. Könyvtárpolitikai értéke azonban nem volt; ezt rengeteg másodpéldánya bizonyítja. — Trócsányi Zoltán: *Lenézett könyvek*. A magyar irodalomtörténetírás a XVI., XVII. században a vallásos műveket befogadta a magyar irodalom területére, a XVIII. századot pedig kinevezte nemzetiellen kornak, üres századnak, holott ekkor sokkal több vallásos és egyházi mű jelent meg, mint az előző századokban és kétségtelen, hogy a magyar nemzeti lélek ezekben... legalább oly erővel nyilatkozik meg, mint a további századok vallásos és egyházi műveiben. Ez az üres század nálunk a barokkos magyar irodalom százada. Különösen érvényesülhetett a pap stílusművészete a halotti beszédekben, melyekben már világi témákat is vetettek föl és fejtegettek. — Tolnai Gábor: *A Vasárnapi Újság és a modern magyar irodalom*. Nagy Miklós szerkesztősége idejében a kilencvenes évek elejétől 1901-ig a Vasárnapi Újság Irodalom és Művészet-rovatát Vargha Gyula, a költő vezette. Ő majd-

nem minden számban írt egy konzervatív szellemű verskötet-ismertetést. Vargha után Schöpflin Aladár vette át a rovat intézését s tervszerűen törekedett arra, hogy a hetilap olvasóközönségét megnyerje az új ízlés számára. (Ez azonban aligha járt az óhajtott sikerrel, mert a folyóirat 1921-ben megszűnt.) — 15. sz. Ortutay Gyula: *Stílus- és fejlődésproblémák népköltési kiadványainkban*. Népköltési kiadványaink anyaga szépen mutatja azokat a stílusokat, ízlésáramlatokat, amelyek népivé váltak a történet folyamán. A históriás énekek, virágénekek, a népi barokk, biedermeier, ponyvatörténetek, moralitások stb. különböző stílusrétegei világosan kiolvashatók az idetartozó kiadványokból. — Horváth Margit: *Mátyás Flórián könyvtára*. A pécsi Erzsébet-Tudományegyetem könyvtárában őrzött gyűjtemény ismertetése. Az egykori tulajdonos érdeklődési körének megfelelően a könyvek többsége nyelvtudományi és történelmi tárgyú. Közülük 35 a XVI. és 117 a XVII. századból való. — Asztalos Miklós: *Tudományos élet a wittenbergi magyar társaságban a XVI. században*. Az idetartozó emlékekből kitűnik, hogy a wittenbergben tanuló magyar ifjak társaságában a XVI. században élénk és sokoldalú tudományos élet folyt. (Külön is megemlítték érdemel a szerzőnek az a közlése, hogy 1928 őszén Wittenbergben az Augusteum könyvtárában 92 eddig nem ismert 1711 előtti, magyar szerzőjű nyomtatványt fedezett fel.) — Kozocsa Sándor: *Justh Zsigmond könyvtára*. Levelki és följegyzései alapján megállapítható, hogy Justh Zsigmond nem volt szenvedélyes könyvgyűjtő. Csak azokat a könyveket őrizte meg, amelyeket művész-író barátaitól kapott azok megleghangú ajánlásával. Ily könyvei 43 kötetet tesznek ki s ezeket végrendeletileg a Nemzeti Múzeumnak hagyományozta. (A cikk az ajánlások szövegét is közli.) — 16. sz. Trócsányi Zoltán: *A „Boldog halál szekere”-nek sorsa a XVIII. században*. Áts Mihály Boldog halál szekere c. művének harmadik kiadása a címlap szerint 1751-ben, Jénában jelent meg. A szerző a nyomdahely megjelölését hamisnak találja. — Kozocsa Sándor: *Horánszky Lajos könyvtára*. Ez a nagy gonddal összeválogatott könyvtár 1772-től 1910-ig felöleli a magyar irodalmi mult minden költői termékét első kiadásokban.

Literatura. — 1935. évfolyam, júl. 15. (v. m.): *A reformnemzedék irodalompolitikája*. Makkai János szerint a reformnemzedék a tehetség szabad érvényesülését akarja kivívni irodalmi téren is, és amit az új magyar irodalomtól vár, az a magyar problémák és a magyar társadalom új szemlélete, az országok egymáshoz való viszonyának tisztázása, a speciális magyarság és a belénk nevelődött európaiság összefüggésének magyarázata, valamint az új kulturális közösség kialakulásáért való harc. — s. g.: *Magyar-zsidó „szürke eminenciák”*. (Fejezet egy megíratlan magyar kultúrhistoriából.) „Tévedés lenne azt hinnünk, hogy csak a magyar politikusoknak... voltak házi zsidói”, az irodalom és művészet érdekében sáfárkodó zsidók is szép számmal akadtak. (Reményi Ede, Révai Mór János, Wolfner József, Hatvany Lajos, Révész Béla stb.). — (N. n.): *Florilegium leiterjakabianum*. Gyűjtemény az újabb hírlapirodalom írói balfogásaiból. — Aug. 1. s. g.: *Alom Pest jövőjéről*. Nagy Károly Daguerreotyp c. utópiájának, vagyis annak ismertetése, hogy milyennek képzelte el Nagy Károly 1841-ben a főváros ötvenéves kifejlődését. — Wagner Lilla: *Irodalmi álnevéről*. Az álnév bizonyos esetekben rövid foglalta az író világszemléletének, de néha az író önmagához való viszonyának

is tükre. — Aug. 15. Vajda János: *Négy szemközt a „filléres“ regények tróival*. A Szinetár Györggyel, Görög Lászlóval, Nógrádi Bélával, Nagy Károlylyal, Szeredi S. Gusztávval, Leleszy Bélával folytatott beszélgetés tanulsága, hogy „a ponyva alatt nemes szándékoktól meleg szív dobog. Legalább is önáluk“. — Szept. 1. Kemény István: *Magyar-román kulturális közeledés?* Nagyvárad polgármestere Mosoiu, az újságíró klubban állítólag bejelentette, hogy a város 25.000 lejes irodalmi díjat alapít, amellyel évről-évre jutalmazni fogják a legjobb románból magyarra, vagy magyarból románra fordított munkát. — (N. n.): *Dedk és Eötvös József az olvasmányaik tükrében*. Adatközlés. — Bánáti Oszkár: *Magyar orvosnők a XVIII. században*. Adatközlés.

Magyar Szemle. — 1935. évf. augusztus. Brisits Frigyes: *Az irodalmi műveltség megoszlása*. Horváth János ilycímű könyvének tanulmányserű ismertetése. „Amit... Horváth János anyagilag e könyvével nekünk adott, irodalomtörténetünknek megbecsülhetetlen kincse. Ahogyan pedig ideért, az elvek önállósága és új világitása, továbbá a módszer egészen egyéni útja, az megérdemelné, hogy európai nyilvánosságot kapjon.“ — Szeptember. Tolnai Gábor: *Újabb Ady-irodalom*. Révész Béla: *Ady és Léda*, — Bölöni György: *Az igazi Ady*, — Schöpflin Aladár: *Ady Endre* című művének bíráló ismertetése. Révész Ady emberi és írói arcának alakulását szándékszik megrajzolni az indulástól, Lédával való megismerkedéstől a tízéves szerelem megszakításáig. De Ady belső fejlődésének megrajzolásában még a kísérlet megtételére sem képes. Bölöni György az Ady-filológiának hasznos szolgálatot tett azzal, midőn beszámolt Ady-nak a modern francia kultúrához való viszonyáról, párizsi életformájáról. Schöpflin a költő pályáját mint egy lírai önéletrajzot fogja fel. Ezt a belső önéletrajzot elemzi Schöpflin. A könyv legfőbb értéke inkább egységes lírájában van, mint új megállapításában.

Mult és Jövő. — 1935. évf. szept.—okt. sz. Mohácsi Jenő: *Az Ember Tragédiája és a zsidók*. „Az Ember Tragédiája“ fordítása, magyarázata és rendezése körül a zsidók közül sokan fáradoztak s szereztek érdemeket.

Napkelet. — 1935. évf. 8. sz. Brisits Frigyes: *A humanizmus végleges helye irodalmunkban*. Horváth János *Az irodalmi műveltség megoszlása* (Magyar humanizmus) című munkájának bíráló ismertetése. „Horváth János könyve...: nagy egyéniségű mű, magán hordozza a nagyság ama kivételes vonását, mellyel magunkba és magunkon kívül is igen messze látunk.“ — 9. sz. Juhász Géza: *A teremtő szabadság költészete*. (Néhány vonás a magyar romanticizmus rajzához.)

Neue Heimatblätter. — 1935. évf. 1. sz. Fritz Valjavec: *Der deutsche Kultureinfluss in Ungarn*. (II.) Tanulmány a középkori német műveltség hatásának nyomairól Magyarországon. (Gazdag adatgyűjtés, bő utalással a tárgyjal kapcsolatos hazai és külföldi irodalomra.)

Pannonhalmi Szemle. — 1935. évf. 3. sz. Kocsis Lénárd: *Horváth János: Az irodalmi műveltség megoszlása*. „Horváth János rendkívül finom érzékkel van megáldva a pozitív adatoknak szimbolikus, a szellemi élet mélységeire utaló jelentése iránt.“

Pásztortűz. — 1935. évf. 14. sz. Gál Kelemen: *Kriza szellemi iránya*. Kriza János fellépése és működése fordulatot jelent az unitárius hitelvek és káték történetében. Egy egészen más szellemi világ az, melybe az ő vallásos felfogása és angolból fordított kátéja vezet, amelyet kisgyermekök számára fordított s amelyet más felekezetűek is használnak tankönyvül. — Tavasz Sándor: *Az Erdélyi Helikon trói közösségének X. találkozója*. Rövid beszámoló az 1935. évi június havi, marosvécsi összejeveteléről. — Jánosi Andor: *Hegyvidéki bokréta*. A szlovenszkói és ruszinszkói magyar írók — Wallentinyi Samutól összeállított — prózai antológiájának bíráló ismertetése. — 15. sz. Szentimrei Jenő: *Jaj az irodalomnak*. Kérdés: Kötelenségül szabható-e az irodalom elé, hogy politikusok célkitűzéseit kedvező és kívánatos színben állítsa oda a közvélemény elé? Az író köteletségének vállalására nagy nemzetársadalmi kérdésekkel szemben Benedek Elek mutatott nagyszerű példát, mikor az összeomlás után hazatérve, a székelység anyavárosában tízparancsolatban szövegezte meg a kisebbségi magatartás törvényeit.

Protestáns Szemle. — 1935. évf., 10. sz. Kerecsényi Dezső: *Az irodalmi műveltség megoszlása*. Horváth János „A magyar irodalmi műveltség kezdetei” és e mostani műve együtt szerves életrajza irodalmunk életének a mohácsi vészig. Ebben a teljes életrajzban az európai műveltség két összetevőjének, a keresztyén-túlvilági aszkétikus és az antik-világi emberi elemek magyar variánsa rejlik, mint kultúránk éltető és formáló energiája. E tényező fel-táráásával oly alapok rakattak le, melyek a kutatások irányát és a szintézisek elveit hosszú időkre meghatározzák.

Századok. — 1935. évf., 9—10. sz. Ifj. Vayer Lajos: *Pázmány Péter ikonográfija*. Pázmány Péter művészi képmásainak időrendi részletes ismertetése 14 képmelléklettel. — Szent-Iványi Géza: *A pietizmus Magyarországon* (III.). A kérdés folytatólagos fejtegetése, különös tekintettel a Dunántúl vidékére.

Turul. — 1934. évf., 3—4. sz. Lukcsics Pál: *Kinizsyné Magyar Benaigna örökösei*. Családtörténeti adatok.

Vasárnap. (Arad.) — 1935. évf. Gáldi László: *Madách és Eminescu*. Eminescu román költő „Memento mori” című, Madáchra emlékeztető, prózában írt, világtörténeti háttérű, költői világvilágának egybevetése „Az ember tragédiájá”-val. Eminescu felfogása meglehetősen független Madáchétól. A képek megválasztását vehette tőle, de a keret kitöltésén inkább a francia romantikus elgondolás nyomai mutatkoznak.

Vasi Szemle. — 1935. évf., 5—6. sz. Schwartz Elemér: *A Pyrker-család neve és származása*. Hivatalos és okiratszerű adatokból megállapítható, hogy a volt egri érsek, Pyrker János László családja a nyugatmagyarországi (vasmegyei) Felsőőrre való, s itt ősei már Rudolf király (1572—1608) előtt voltak birtokosok. — Hein Tádé: *Székely László*. Az ismertevű papköltő lírai műveinek tanulmányzerű méltatása. Minden versének egyetlen forrása van: a maga egész élete. Sajátos vonása élményvilágának a belső emésztődés. Gyakran visszatérő témája a halál utáni élet, a ma és holnap közti titok. Dúsan patakzó élménytömegéhez hozzááll nyelve, frissen rohanó stílusa van.

Irodalomtörténet

II. Hírlapok.

Budapesti Hírlap. — 1935. évf., szept. 29. Mohácsi Jenő: *A Toldi-trilógia első német fordítottjának nyomain.* Megemlékezés Kolbenheyer Móricról, az egykori soproni evangélikus lelkészről.

Délmagyarország. — 1935. évf., 228. sz. *Pintér Jenő első előadása a szegedi egyetemen.* A részletes napihírszerű tudósítás közli, hogy Pintér Jenő tankerületi kir. főigazgató, akit a szegedi egyetem ajánlására a Kormányzó úr egyetemi rendes tanári címmel tüntetett ki, 1935. október 11-én, bemutatkozó előadásában az egykori kolozsvári egyetem első magyar irodalom-történettanáráról, Imre Sándorról emlékezett meg. Az előadásból kitűnt, hogy Imre Sándor annak idején (1872) nem pályázott az egyetemi tanári állásra, hanem Gyulai Pál és Csengery Antal javaslatára az akkori közoktatásügyi miniszter, Trefort Agoston előterjesztése alapján nevezte ki a király. Imrét a tervről Gyulai levélben értesítette. Ezt az eddig kiadatlan levelet az előadó egész terjedelmében s igen érdekes, korjellemző széljegyzetekkel kísérve mutatta be a hallgatóságnak. A Zolnai Béla bölcsészeti dékán üdvözlő szavaival kezdődő, ünnepi előadás vendéghallgatói közt jelen volt az előadótól kegyeletesen méltatott irodalomtudósnak azonos nevű unokája, a József Nádor Műszaki Egyetem pedagógia tanára, Imre Sándor is.

Kalocsai Néplap. — 1935. évf., 29. sz. Timár Kálmán: *Palma Károly százados évfordulója.* A történetíró születésének kétszázados évfordulója. — 32. sz. U. a.: *A Palma-család jezsuita tagjai.* Ezek: P. Ferenc Károly, testvérébátyja, P. János Adám és unokaöccsük, P. János. — 35. sz. U. a.: *Palma Károly Ferenc életének alkonya.* Betegsége és halála.

Kalocsai Ujság. — 1935. évf., 33. sz. Timár Kálmán: *Palma Károly Ferenc történetéről származása.* A családja helyesbítése. Szülei: P. Ferenc Vencel és nemes Zimányi Anna Mária. — 36. sz. U. a.: *Palma Károly Ferenc önéletrajza.* Kivonatol ismertetés.

Magyar Hírlap. — 1935. évf., szept. 29. Ignotus: *Petőfi és Goethe.* Petőfinek Goethe-re vonatkozó ismert, kíméletlen észrevételei végső gyökereiben Börne-hatásból magyarázhatók.

Oedenburger Zeitung. — 1935. évf., 68. sz. Friedrich Lám: *Klemens Mikés (1690—1761).* Meleghangú megemlékezés Mikés Kelemenről — szemelvényekkel a Törökországi Levelekből és Lévay József Mikés című versének sikerült német fordítása.

Pesti Napló. — 1935. évf., okt. 6. H. L.: *Az érminszenti szoboravatás.* Napihírszerű tudósítás arról, hogy Ady Endrének — Tabéry Géza kezdeményezésére — szobrot emeltek Érminszenten, a költő szülei házának udvarán. A szobor Szini-Sebő Zoltán nagyváradi művész alkotása. (A cikk Ady-nak egy 1898. november 24-én édesanyjához írt, jövő terveit ismertető eddig ismeretlen levelét is közli.)